

ix. 4910 - 312/1936-37. - 1937. v. 29. - kékes - szék;
5082 - 48/1937-38 - " x. 7. - vörös - egyhangú;
x. 5146 - 112/ " " - " xii. ^{15.} ~~14.~~ - türkízi - egyhangú;

Előváradás, Győrös me., 1913. xi. 20. szám. kott.

avaslási ábrák: 469./1937-38.

Rep: 1937. xii. 18.

A BERECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYOS
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

433. - 1937 / 10 38. sz.

Érk: 19 1937 DEC. - 7 hó 11. n.

Előirat: _____

drb. melléklet, Utóirat: _____

Bizáltnak kiadatik:

Dr. Horváth Andor

" Bogóky Ferenc
professzor matematik.

Berece 1937. dec.

Előirat: Dr.
XIII/11

Horváth Andor
elfogadom
1937. dec. 14.
B-8-14

Thorny
c. i. déliai h.

Doctori dissertáció.

A magánindítvány és
annak jogi természet
különös tekintettel a
vádeltvire és az offici-
alitáselvére.

Írta és beadja:

Orosz Antal
jogszigorló.

.jedelme.

II.Cim. Az indítvány terjedelme.

VI. Fejezet: A magánindítvány és a vádelv.

I.Cim. A sértett és a régi vádjog.

II.Cim: Mai vádjog.

III,Cim:A sértett egyéb joga a vád vitele
körül.

VII.Fejezet.A magánindítvány jelentősége.

Forrás munkák.

Dr.Edvi Illés Károly: A Btk.Magyarázata.1893.

Balogh-Illés-Vargha:A Bünvádi Perredtartás
Magyarázata.1898.Budapest.

Dr.Fayer László:A Magyar Bünv.Perredt.Vezérfo-
nala.1905. Budapest.

Dr.Fayer László: A magyar büntetőjog kézi-
könyve.1905.Budapest.

Dr.Angyal Pál : A magyar büntetőjog tankönyve.
1925.Budapest.

Dr.Angyal Pál : Magyar büntető eljárásjog.
Egyetemi előadások.

Dr.Angyal Pál : Magyar büntetőjog kézikönyve.
1929.Budapest.

Varga - Izsák : Bünvádi perrendtartás.1930.
Budapest.Grill kiadás.

Angyal - Izsák: Büntető törvénykönyv.1937.
Budapest.Grill kiadás.

Dr.Kovács Andor: A magyar büntetőjog.Egyetemi
előadások.

Bevezetés.

Néhány szó a Büntető jogról.

Mióta az emberek társadalmakban szervezkedtek,illetőleg élnek,a társadalmi rend megbontására,a társadalomban élő egyéneknek előbb közakarattal,később a jog szankciójával védett érdekköreinek megzavarására irányuló szándékot mindig ki akarták küszöbölni,akár egyszerű megtorlás,akár a prevenció két eszköze,a földi,vagy az égi hatalommal való elrettentés útján.

Mindeme cselekmények kiköszöbölésére

irányuló felfogások, cselekmények, később jogi szankciók a büntetéssel fenyegetés pressiójában, prevenciójában kulminálnak.

A büntető jog, hasonlóan a többi jogintézményekhez, fejlődésükben egyazon göröngyös és a felfogásbeli végletek között mozgó utat tettek meg a mai tökéletstől igen messze álló, de a primitív korok büntetőjogához, jobbanmondva csak büntető eljárásához, - mert a primitív népek büntetőjoga valójában hasonló esetekben hasonlóan követett megtorlások büntető eljárásából állott, - viszonyítva, legalább és külsőleg tökéletesnek látszó jogintézmény komplexumok kialakulásáig.

ösztönei soha meg nem változnak annyira, hogy az őseimben meglevők később teljesen kivesszenek, vagy olyanok keletkeznének benne, amilyenek azelőtt nem voltak, hanem azok közül egyesek finomulnak, csiszolódnak a nevelés /akár egyéni, akár tömegnevelés/ következtében, az egyik erőteljesen kifejlődik, a másik inkább visszafejlődik. Az ember mindig ember marad, és a legműveltebb emberből is ki-kí tör többször, vagy kevesebbszer a szerzés, az önzés, a bosszu ösztönei, és a vágy különböző alakja, ha azokat nagy részben és sok ideig el is tudta nyomni magában, akár a nevelés, akár a belátás alapján.

A primitív emberek és kezdetleges társadalmak büntető eljárásában magától értetődőleg természetesebben jutott érvényre az indulatok diktálta bosszu a megelőzést

szolgáló egyéb motivumoknál.

Itt válik el a bünvádi eljárásjog mindenhol fellelhető két nagy elve, a hivatalbóliság, helyesebben a primitívebb viszonyokra is sikeresebben alkalmazható közérdekűség, és a sértett tetszésére bizott magánvád és indítvány elve.

Nyilvánvaló, hogy amikor az emberekben öntudatossá lett a megelőzés gondolata, mint a bármilyen formájú büntetésben a megtorlás mellett a bűnözőkre ható tényező, a már társadalmi formát mutató emberi együttélésben mindinkább kellett, hogy kialakuljon a büntetéssel való fenyegetésnek közérdekű szempontjaiból eredő együttes társadalmi fellépés, melynek mai legfejlettebb alakja a hivatalból induló büntető eljárás.

Addig, míg a megelőzés gondolata a bosszu, mint a primitív büntető eljárásnak a

sértett személyében rejlő elsődleges faktora mellett, a megtorlásban az emberi ösztönben gyökerező másodlagos és öntudatossá nem emelkedett faktoraként szerepel, a büntető eljárás közérdekűségéről szó sem lehet, s csak teljesen a sértett, vagy hozzátartozói tetszésétől függő, s a magánindítványhoz hasonló, ha a bosszu is szülte tevékenységével indul.

A fejlődés azonban nem egyenletes és folyamatos ebben az irányban, mert minden például a nemzetségen, vagy törzsön belül a megelőzés gondolata öntudatossá is válik, a közérdekűség gondolata a társadalom primitív magatehetetlenségében elvész, mert az ezt érvényrejuttatni akaró kollektív, a nemzetségen, törzsön belül egységesen fellépő társadalom, a másik nemzetséggel, vagy törzsszel magát szembe találja.

II.Cim.

A sértett a büntető jog fejlődése folyamán.

A fejlődésnek magasabb foka az, midőn a kisebb egységeken, a nemzetségen, törzsön felülemelkedve a közérdekűség gondolatát magasabb egység keretén belül is érvényre engedni juttatni.

Sokáig tart még a fejlődés utja addig, míg az emberek belátják, jobban mondaná a hatalom birtokosai látják be részben a közszellem, részben egyéni belátásuk alapján, hogy minden bűncselekmény az állam, a köz érdekeit veszélyezteteti, egyrészt azért, mert a köz bármiféle formájának az alapprincipiumát, a rendet bontják meg, másrészt a köz az egyénekből áll, s ezek javainak csorbitása a köz sérelmét jelenti.

E felismerés tudatában halad az emberi társadalom, ha gyakori megszakításokkal és visszaesésekkel, visszafejlődésekkel is, a büntetőjog mindinkább tökéletesedése a bűncselekmény megtorlásának, vagy megelőzésének közérdekű gondolata felé.

Ennek a következménye, hogy a bűnvádi eljárásban a sértett fél szerepe mindinkább háttérbe szorul, de mindig megmarad azonban bizonyos, a sértett személyéhez fűzött bűncselekményeknél a sértettnek a megtorló eljárás lefolytatásának kezdeményezése iránti ténykedése, sőt bizonyos esetekben az elégtétel szerzés is.

A bűnvádi eljárás már az ókori művelt népeknél is hivatalból indult meg, bár ott a sértettnek még mindig igen jelentős szerepe volt. Voltak azonban büntetőjogok, melyek a sértettet a bűnvádi eljárás lefoly-

tatásánál ugyyszólván teljesen figyelmen kívül hagyják.

A közép és ujkorok büntető jogai a közérdekűség gondolatának alapján állva,előbb a nyomozást,később már a vádemelést is függetlenítik a sértett személyétől.Erre azért volt szükség,mert mint Zumpt mondja:"Habár volt idő,midőn az érzék az igazságszolgáltatás iránt oly általános,a közhangulat oly hatalmas,a hivatalnokok kifogástalanok voltak,..a bűnperekben vádlógyanánt való eljárást számosan üzletszerűleg üzték életfenntartásul s egyuttal mások becsületének és tekintélyének megsemmisítése végett".

Az ujkori népek büntetőjogánál a hivatalbóliság gondolatának előtérbenyommlását hangsulyozza Balogh Jenő a Balogh-Illés-Vargha Bűnvádi Perrendtartás első kötetének második részében.

III.Cim.

A hivatalbóliség elve és a
sértett szerepe.

Amint említettül, a középkori népek büntető eljárásában, már teljes mértékben szét van választva a mai hivatalbóliség elvéhez hasonló, mondhatjuk "közérdekű megtorlás", és a sértett szerepe a bünvádi eljárásban.

A primitív népek büntető jogában megnyilvánuló kettős eljárás, melyre fentebb hivatkoztunk, azonban koránt sincs a mai jogintézményeknek a kettőt elválasztó formaságaihoz kötve, mert hiszen a sértett egyének ingerlékeny, megalkudó, esetleg izgága, vagy mivel sem törődő természetének, és a büntető eljárás kollektive, vagy segédkezően végrehajtó primitív társadalmaknak a bűncselekményre, vagy a sértettnek kifejezésre juttatott sérelmére re-

agáló tulajdonságai, vérmérséklete szerint váltakoznak a közömbösségtől a fegyveres megtorlásokig.

A bűnösség, a szándék fogalma koronkint és népenkint más és más. Ma is sok esetben tapasztalhatjuk, hogy ugyan az a cselekmény az egyik államban bűncselekmény, míg a másikban megengedett, nem is szólva arról, hogy az egyes bűncselekményekre alkalmazandó büntetés mérve és módja hányszor különbözik egymástól, és nem szólva főként a politikai bűncselekményekről, melyeket az állam a maga területén bűncselekménynek, míg a másik állam ellen elkövetve aszerint tekinti bűn-, vagy megengedett cselekménynek, amint az az állam barátságos, vagy ellenséges viszonyban áll az illető állammal.

II. Fejezet.

Mely szempontokból veszi ki az oficialitás elve alól a magánindítványi deliktumokat a Magyar büntető jog ?

Tudjuk, hogy a mai büntető perrendtartások a vádelv alapján állanak, tehát vád nélkül bűnvádi eljárás nem indítható, illetőleg a már megindított megszüntetendő.

A bűnvádi perrendtartás másik nagy alapelve, hogy minden bűncselekmény nem csak a sértett egyént, hanem a közt is érinti, tehát nem lehet közömbös a közre, hogy a bűncselekmények elkövetői megbüntettessenek-e vagy sem, hogy a büntetéssel fenyegetés ne csak

retrospektive, hanem preventive is megakadályozza a bűncselekmények elkövetését és elrettentse az arra hajlamos egyéneket. Már pedig a büntetéssel fenyegetés csak akkor hatályos igazán, ha az arra hajlamos, vagy általában az emberekben azt az érzetet kelti, hogy a bűncselekmény elkövetésével mondhatni bizonyosra vehetőleg megindul az a gépezet, azaz eljárás, amely a bűncselekmény megtorlásához vezet. Ez csak a hivatalból induló büntető eljárással érhető el. Ez koránt sem tökéletes, ennek vannak súlyos hiányai, de ahhoz a büntető jogilag kezdetleges korhoz, amikor tisztán a sértett tetszésétől függött a retorzív eljárás, nagy haladást jelent.

A bűnvádi eljárásban tehát szabály az officialitás elve, amely alól a büntetőjog intézményeire sikeresebbé tételeihez

szükséges kivételeket is megteszi a büntető törvénykönyv és a bűnvádi perrendtartás. E kivételek között a legjelentékenyebb, midőn az állam a büntető igazságszolgáltatásnak megindulását a sértett egyén formanyilatkozatának, indítványának megtételéhez köti.

Hogy a büntető törvénykönyv az általános érvényű szabály, az officialitás elve alól ily jelentékeny kivételezést enged, több különböző indokból teszi.

E szempontokat a következőképen osztályozhatjuk: 1/. Célszerűségi, 2/. méltányossági, 3/. minőségbeli, és 4/. egyéb szempontok.

ad: 1/. Célszerűségi, oportunitási szempont diktálja, hogy amikor a büntetett a sértettel akár belső családjogi, akár egyéb intim viszonyban áll, s leginkább épen e belső viszonyt használva ki, követi el a bűncselekményt, amellyel a bűncselekmény tényálladási

elemei is bizonyos belső jelleget kapnak, úgy
hogy a sértett fél közreműködése nélkül a
bűnvádi eljárás lefolytatói is tehetetlenek
volnának. Ezek a szolgálati, családi vagyoni jogi
bűncselekmények./Lásd: Feyer László a Magyar
Büntetőjog Kézikönyve I. kötet 423. old./

ad12/. Méltányossági szempontok ott en-
ged a törvény érvényre jutni, ahol a bűncselek-
mény elkövetése után a bűnvádi eljárás hiva-
talból való megindításával nem annyira a bűn-
tettesre hatna a kiszabandó büntetéssel, hanem
az azzal a sértettnek nyújtott elégtétel nem
ér fel azzal az anyagi főként pedig az erköl-
csi veszteséggel, amelyet a sértett a bűnvádi
eljárás nyilvánosság előtt való lefolytatásá-
val szenved. Itt tehát a sértett fél kiméltése
a cél, midőn a bűnvádi eljárás megindítását a
sértett ily irányú indítványának megtételéhez
köti.

ad:3/.A törvény sokszor az elkövetett vagy elkövetendő bűncselekményt minőségbelileg nem tartja olyannak,mint amely a hivatalból való eljárás,valamint súlybelileg és számbe-
lőleg,mint amely a közérdeket veszélyeztetné és minden esetben való megtörlést követelhet-
ne.Az emberek különböző természetűek is,azon-
kívül társadalmi,osztálybeli,stb.külömbőségek vannak közöttük,s míg az egyik a sérelmet olyan nagynak tartja,hogy benne bűncselekményt lát,addig a másik azt szóra sem érdekesejti.
Ezek a becsület elleni bűncselekmények.

ad:4/.Az egyéb szempontok között szerepelnek a politikai természetűknél magánin-
ditványinak rendelt bűncselekmények,amidőn bizonyos állami és politikai érdekeket,vonat-
kozásokat is szem előtt kell tartani annak a sértettnek,aki majd a bűnvádi eljárás megin-
ditását,majd annak mellőzését kívánhatja.

III.Fejezet.

A magánindítvány lényege és jogi természetete.

I.Cím.

A különböző büntetőjogi írók a magánindítvány lényegét különbözőképen, egymástól lényegesen eltérőnek jelölik meg, s az egyes államok büntetőjogai annak hatását, terjedelmét, megjelenési alakjait is különbözőképen, s a maguk népi, vagy nemzeti vonatkozásaival telítet-ten, esetleg bűnvádi eljárásjogbeli felfogásukhoz képest különbözőképen írják elő. Bennünket nem igen érdekel más, csak az, hogy a magyar büntetőjog, nevezetesen a Btk. és a bűnvádi perrendtartás miként vélekedik a magánindítványt

illetően. Természetesen szóba kell, hogy kerüljön az is, hogy e törvénykönyveinktől eltérően hogyan is lehet még elképzelni, avagy szabályozni a magánindítvány büntetőjogi részletintézményét.

Mindenképen megállapítható, hogy a magánindítvány lényege a sértettnek a bűnvádi eljárásban való részvétele és az akörül kifejtett tevékenységeinek összességében, illetőleg a sértettnek a büntetőjogból való kimenetelének zárhatása, és a bűncselekményeknél minden más egyént megelőző szempontjaiban összpontosul.

II. Cím.

A magánindítvány jogi természetéről
alkotott felfogások.

A magánindítvány jogi természetéről a

különböző büntetőjogi írók különbözőképen elmélkednek, lényegükben azonban mindezek a felfogások a fent kifejtett jogi mag körül csoportosulnak. A közöttül levő differencia inkább és legtöbbször csak a kifejezés módja miatt, illetőleg az egyöntetű ki nem fejezés módja miatt van. Az a körülmény, hogy a magánindítványt egyes büntetőjogok az anyagi, míg mások az alaki részben szabályozzák, már maga is a jogi természetről alkotott különböző felfogásokról tesz tanubizonyyságot, azaz és illetőleg maga is a különböző felfogások egymástól még inkább különbözőségének alapjává válik.

E tekintetben két főkategóriát állíthatunk fel, amelyek között számos áthidaló elmélet és felfogás jelentkezik. Az egyik a magánindítványt büntetőjogi intézménynek fogja fel és azt mondja, hogy a magánindítvány kénye-

gében a bűncselekménynek büntethetőségi előfeltétele. Minthogy ez anyagi jogi jogintézmény, indítvány hiányában ennél fogva nincs is bűncselekmény.

Igy vélekednek: Köhler, Kirchenheim, és mások.

A másik nézet a magánindítvány jogi jelentőségét és lényegét tisztán eljárásjogi-nak mondja, olyan eljárásjogi feltételnek minősíti, amely a bűncselekmény elkövetésével semmiféle összefüggésben nincsen, s a cselekmény bűncselekményi jellegén nem változtat az a körülmény, hogy tétetett-e indítvány, avagy sem. Ez az általánosan elfogadott nézet. Ez a befogása a következő büntetőjogi íróknak: Binding, Kries, Frank, stb.

Vannak aztán áthidaló elméletek, amelyek a magánindítvány jogi természetét majd anyagi, majd eljárásjogi feltételnek minősítik, és

aszerint váltakoznak ez elméletek, amint egyszer inkább büntethetőségi, azaz anyagi jogi, másszor inkább alaki eljárásjogi előfeltételnek tekintik. E csoportba tartozó felfogások szerint a magánindítványi deliktumok büntethetőségét abban látják, hogy a sértett fél bűncselekményt lát-e fennforogni a kérdéses cselekmény elkövetésével, avagy nem. Szerintük aszerint lesz majd anyagi jogi, majd eljárásjogi előfeltétel az indítvány, amint a sértett fél az elkövetett cselekményt bűncselekménynek és a tettest bűnösnek, avagy annak nem gondolja-e. Ha meggondoljuk azonban, - mondja ez elmélet, - "amely cselekményeknél ellenben a büntetés érdemlőség kétségtelen, de az eljárás megindítása kérdésében való állásfoglalást azért bizza az állam a sértettre, hogy ez döntse el, vajon mi áll inkább érdekében, saját személyének kimélete, vagy az eljárás lefolytatása, ott

az indítvány eljárásjogi jellegű intézmény."
/Angyal Pál:Magyar Büntetőjog Tankönyve.I.kötet,510 old.Hasonlóan Liszt./

A másik variáció szerint a magánindítvány kétségtelenül eljárásjogi természetű intézmény ugyan, amelynek azonban anyagi jogi vonatkozásai is vannak.Igy nyilatkozik Hälschner,Fuchs,magyarok között Finkei,Balogh.

III.Cim.

A felfogások kritikája .

Annak az elméletnek, amely a magánindítványt anyagi jogi intézménynek fogja fel, a tévességére azt hisszük, bővebben nem is kell rámutatnunk, mert hisz valamely cselekmény vagy bűncselekmény, vagy nem az, attól függetlenül, hogy bűnvádi eljárás alá vonatott-e, s ha

nem, mi okból nem vonatott. A becsületsértés, vagy rágalmazás akkor is el lett követve, tehát akkor is bűncselekmény, ha annak megbüntetése iránt, aki azt elkövette indítvány nem is tétetik. Vagy például, hogy ez egészen kirívó esetet említsünk, az indítvány pár nappal a törvényben előirt határidő eltelte után tétetett meg. Ez elmélet szerint ez a cselekmény ha az indítvány a határidő utolsó napján tétetik bűncselekmény, míg ha egy nappal később, úgy nem tekinthető bűncselekménynek. Sőt ha el késetten is tétetett ez az indítvány, ha az iránt igazolással tud élni a sértett, vagy esetleg a bíróság nézete szerint az indítvány nem szabályszerűen tétetett, avagy ha ugyanaz az igazolási kérelem az egyik bíróságnál meghallgatásra, míg a másiknál elutasításra talál, alapjában változtatná meg a cselekménynek büntetőjogi jellegét. Holott a cselekmény nyilvánvaló-

an egy és ugyan az, s az indítványnak elkésztetése esetleg mit sem változtat az elkövető bűnösségén, és a jogrendet sérteni akaró szándékán.

Az áthidaló elméletek kategóriájába sorozható felfogásokról megemlíthetjük, hogy szintén téves az a nézet, amelyik a magánindítványnak a büntető anyagijogba, vagy eljárási jogba való sorozását attól teszi függővé, hogy a sértett fél a kérdéses cselekmény elkövetésében bűncselekményt lát-e fennforogni, avagy nem. E szerint tehát a sértettnek szubjektív érzésén dől el az a kérdés, hogy a magánindítvány mikor anyagijogi és mikor eljárásjogi jellegű.

Ennél a felfogásnál már sokkal jobban megközelíti a helyes álláspontot az a nézet, amelyik a magánindítványt eljárásjogi intézménynek tekinti, amelynek azonban szerinte

anyagijogi vonatkozásai is vannak.

IV.Cim.

A magánindítvány lényegéről és jogi természetéről való helyes felfogás.

Szerintünk a kérdés lényege nem azon dől el, hogy a magánindítvány a bünvádi eljárási jogintézmények, vagy büntető anyagijogi intézmények közé sorozzuk-e, mert hisz annak lényege mint említettük, abban áll, hogy a törvény a sértettnek az eljárásban való részvétel milyen formában, illetőleg csak ebben a formában engedi meg, Amin ez elméletek vitatkoznak, az tisztán technikai kérdés, annak az elbírálása, hogy vajon e jogintézmény helyesen hol nyerjen szabályozást.

A magánindítvány lényegét tehát az a forma

határozza meg, ahogyan az e bűncselekményeknél sértett a jogát kizárólagosan érvényesítheti, és sérelmének jogorvoslást kereshet. Ennek a formának a betartása tehát bizonyos kötelezettséget ró a sértettre, amely kötelezettségének teljesítése nélkül a bűncselekmény elkövetésével okozott jogséremlme a tettesen meg nem torolható.

Ha a magánindítványt feltételnek minősítjük, amelynek megtétele nélkül a büntettes felelősségre nem vonható, úgy azt csakis eljárásjogi feltételnek tekinthetjük, mert hisz a cselekmény büntetőjogi jellegén, tehát az anyagi jogi jellegén nem változtat az a körülmény, hogy a sértett felismerte-e a bűncselekménynek bűncselekményi jogi természetét, avagy például egy büntetőjogilag közömbös cselekményt gondolt bűncselekménynek, s ez ökből magánindítványt tett. Anyagi jogi szempont-

tokról tehát csakis a magánindítvány megtétele után beszélhetünk, épen úgy, mint egyéb eljárásjogi intézménynek az anyagijogi jellegű hatásáról. Így például a hivatalból üldözendő bűncselekmény, feljelentés, illetve a hatóságok tudomása nélkül a bűncselekmény és a tettes büntetlen marad, lehet bár a tettes büntetésre nagyon is megérett, és a bűncselekmény a társadalom által leginkább üldözendő. A magánindítványt anyagijogi intézménynek csak az foghatja föl, aki az emberi igazságszolgáltatás tökéletességében bizik, s ezen túlmenőleg bizik abban, hogy a társadalomban csakis a büntetett, illetve büntetőjogilag felelősségre vont egyén a bűnös, míg a többiek különösen a sértett legalább e tekintetben tökéletesebbnek, és ügyeit minden körülmények között helyesen elbírálni tudó pontos és rendes ember.

IV. Fejezet,

A magánindítvány tételére jogosultak.

I. Cím.

Általános elvek.

A büntető jogok, ha a formákhoz kötött magánindítvány jogintézményét kimerítően szabályozni akarják, elsősorban is meg kell határozniuk, hogy ez eljárásjogi forma nyilvánításához kiknek is lehet jogosultságuk. Amint említettük, a magánindítvány intézménye főként a sértett fél kimélete és ama szoros kapcsolat miatt van, amely a sértettet és az elkövetett bűncselekményt összefüzi, valamennyi bűn-

tetőjognak első feladata az indítványra jogosítottak meghatározásánál figyelemmel lenni a sértettek szerélyére és mindenekelőtt meghatározni magának a sértettnek a fogalmát. Természetesen vannak olyan sértettek is, akiknek az indítványi jogosultság jogsérelmük dacára sem adható meg. Az általános jogelvekből következik, hogy az ilyenek helyett másokat, bizonyos meghatározott személyeket illessen meg az indítványozás joga.

Vannak esetek, amidőn a sértett az indítványozás megtételében akadályozva van, esetleg egyáltalán többé elő sem terjesztheti azt az indítványt, amely különben a vonatkozó jogszabályok szerint őt, és csakis őt illetik. /Edvi Illés: A Büntető Törvénykönyv magyarázata, I. kötet 417 old./

A büntetőjogoknak mindenekelőtt szem előtt kell tartaniuk, hogy az, aki normális

körülmények között akaratnyilvánítása és a cselekedeteinek megfontolására képes, semmi körülmények között se zárassék el a mai jogok szerint a teljes cselekvőképességhez tartozó indítványozási jogtól. De nem is kell ahhoz valakinek nagykorúnak és teljesen cselekvőképesnek lennie, hogy el tudja maga is bírálni, vajon esett-e vele olyan jogsérellem, amely az elkövetőre büntetőjogi anyagi előfeltételt jelent, azaz ha hétköznapi szemmel nézve is, a bűncselekmény tényálladási elemeit kimeríti-e.

A mai büntetőjogunk csakis a sértettnek adja meg az indítványozási jogot a normális esetben, tehát ha a sértett fél cselekvéseit meggondolni tudó önálló akaratelhatározással bíró egyén, csakis az ő jogosultságaként, míg ha nem teljesen cselekvőképes, úgy a magánindítvány előterjesztésére az jo-

gosult, vagy az is jogosult, aki a sértett személyt a magánjog szerint is képviseli.

A vagyon ellen irányított bűncselekményeknél csak a teljesen cselekvőképes sértett, egyéb bűncselekményeknél a sértett akkor is, ha életének 16-odik évét betöltötte, de gondnokság alatt nem áll.

Abban az esetben, ha a sértett személy önálló akaratelhatározásra jogilag képtelen, mint például a jogi személy, vagy elmebetegség okából gondnokság alá helyezett, vagy 16 éven aluli, sőt vagyon elleni bűncselekményeknél a pazarlás miatt gondnokság alá helyezett is, helyettük csak a törvényes képviselőjük teheti meg a magánindítványt.

De a törvény bizonyos esetekben a sértett fél mellett másoknak is megadja a jogot, hogy indítványt előterjeszthessenek. Amilyen esetek például, ha a sértett 16-odik

évét betöltött kiskorú, a törvényes képviselője is, a Btk. 244 §-ánál a szülő, vagy gondnok, a Btk. 245 §-ánál a sértett nő mellett a férj, a 246 §-nál a házastárs, a 343 §-nál pedig a szolgálatadó is, illetve a ház feje. Az uzsora vétség esetében, amely bűncselekmény már a közvádas bűncselekmények kategóriájába is könnyen volna sorozható, a törvény szélesebb alapokra kívánja fektetni, az indítványra jogosítottak körét, s így a sértett mellett a sértetthez közel álló, tehát előre gondolhatólag ama egyéneknek, akik a jogsérelemlről, illetve a bűncselekményről tudomást szerezhettek, s azonkívül ismerik magának a sértettnek személyi viszonyait is, indítványozási jogosultságot ad.

A törvény az utóbbi esetben vaglyagosan jelöli meg az indítványra jogosítottak körét, tehát a jogosítottak közül bármelyik és

egyedül is olyan joghatályosan terjesztheti elő az indítványt, mintha valamennyi indítványra jogosított, vagy sértett tette volna azt meg. Ezt nevezhetjük az indítványra jogosultak személyi vagylagosságának.

Ennek lényegét Angyal Pál /Magyar Büntetőjog tankönyve, I. kötet, 516. old./ az indítványnak a jogosultak irányában való szthatóságában jelöli meg.

II. Cim.

A sértett fogalma.

Az indítványi jogosultság fejtegetésénél ki kell térnünk arra is, hogy ki tekinthető sértettnek. A Btk. ezt pontosan nem határozza meg, hanem a Büntető Perrendtartás 13-ik §-a mint eljárásjogi kérdést szabályozza. Eszerint a sértett az: akinek bármely jogát

sértette, vagy veszélyeztette az elkövetett bűncselekmény. A személy elleni bűncselekményeknél a sértett fogalmát könnyű meghatározni, mert hiszen a bűncselekmény itt határozott személy ellen irányul. A vagyon elleni bűncselekményeknél ellenben sokszor nehezebb megmondani, hogy kinek az érdekét sértette, illetve veszélyeztette a cselekmény. A vagyon tárgynak a tulajdonosa kétségtelen sértettként szerepelhet. De a sértetti minőséget meg kell adni egyéb jogosítottaknak, a haszonélvezőnek, birtokosnak, birlalónak stb, aszerint, amint fűződött-e érdeke a dolog épségben maradásához.

De a bírói gyakorlat kiterjesztette az indítványra jogosultak körét érdekazonosság címén a sértettől különböző egyénekre.

Ha a sértett az indítványtételben

akadályozva van, vagy többé indítványt elő-
nem terjeszthet, a bűncselekmény fogalmi
szerint különbözőképpen adja meg a büntető-
jog az indítványi jogosultságot. A személy
elleni deliktumoknál az indítványozás joga
a sértett személyéhez fűződő, azt helyette
más nem is gyakorolhatja. A vagyon elleni
bűncselekményeknél kétségtelen, hogy pél-
dául az elhunyt sértetten kívül indítványra
jogosítottak lesznek a sértett örökösei.
Ez annál inkább nyilvánvaló, mert a sértett
halálával a bűncselekmény már nem az el-
hunyt sértettet, hanem az új tulajdonos
örökösök jogait sértette.

A Bv. 6 §-ának 2. bekezdése ez indít-
ványi jogosultság átszállását kiterjeszti
becsület elleni deliktumoknál a sértett ha-
lála esetén hozzátartozóinak egész körére.

V.Fejezet.

A magánindítvány hatása,terjedelme.

I.Cim.

Amint a magánindítvány lényegét és jogi természetét annak eljárásjogi jellegében jelöltük meg,ép ugy annak hatása elsősorban,habár nem kizárólag,eljárásjogi természetű.Amint említettük,a magánindítvány az arra jogosított részéről tett az a formai nyilatkozat,amellyel a bűncselekmény elkövetőjére az állam büntetőjogának alkalmazását kéri,illetve abba beleegyezik.

A magánindítvány hatását ennél fogva

abban jelölhetjük meg, hogy megteremti az állami büntetőjog alkalmazhatásának előfeltételét.

A magán indítvány hatása egyébként kettős. Egyrészt pótolja a feljelentést, tehát a bűncselekményt a hatóságok tudomására hozza, másrészt kívánságot tartalmaz az állami büntető igény érvényesítése iránt, míg a másik oldalon pótolja a közvádas cselekményeknél előírt vádemelést.

Bizonyos esetekben azonban a törvény a magánindítvány előterjesztéséhez nem fűzi a vádemelési hatást. Bizonyos esetekben fenn tartja kifejezetten a vádhatóság részére, hogy vádat emeljen, amely nélkül az állami büntető igény érvényesülésének épp úgy nincs útja, mint az egyéb közvádas nem magánindítványi delictumoknál. Ezeknél tehát a magánindítványnak a vádemelést pótló hatásáról be-

szélni nem lehet.

Különbséget kell tennünk a magánindítványi bűncselekményeknél aszerint, amint azokat a törvény közvádas, vagy magánvádas delictumoknak nevezi. A közvádas magánindítványi delictumoknál a magánindítvány a sértett formához kötött feljelentését és kívánatát, míg a magánvádas delictumoknál a vádindítványt is magában foglalja.

II.Cím.

Az indítvány terjedelme.

A fentiek szerint különböztethető meg a két kategóriánál a magánindítvány terjedelme is. De ezen tulmenően változik a magánindítvány hatásának terjedelme aszerint is, amint a törvény a magánindítványra üldözendő bűncselekményeknél az indítvány visszavonásának helyt ad e, avagy azt kifejezetten kizárja.

A magánindítvány kiterjed az eljárás megindításától az eljárás befejezéséig mindazokra a cselekményekre, amelyek az ilyen ügyeknél a hatóságok részéről, avagy a bűnvádi perben közreműködők részéről tehetők, illetve melyeket a bűncselekmény alkövetése és a magánindítvány megtétele után bizonyos személyek tenni kötelesek.

A sértett fél ha vádindítványt tett, tehát magánvádlóként is szerepel, jogkövetkezmények terhével köteles a vádat kellően képviselni. Míg a hatósági személyek, így az ügyészség részéről a bűnvádi eljárásban való nem kellő részvétel, esetleg fegyelmi, magánjogi vagy büntetőjogi következményekkel járhat, addig a magánvádló sértettre vonatkozóan ily súlyos következményeket szabni sem helyes, sem méltányos nem volna. Jogszabályaink a magánvádló részéről való nem kellő ügyképviselés következtében a magánvádlónak ily vádlói minősé-

ségének megszűnését eredményeztetik aként,
hogy az többé nem is érvényesíthető.

Az indítványozási jog terjedelme a
másik irányban nem ily korlátozott, mert az in-
dítvány előterjesztésével a bűncselekményben
szereplő valamennyi tettes és részes ellen
indul az eljárás. Abban az esetben, ha az in-
dítvány megtétetik, történt legyen az csak
egyik sértett, vagy indítványra jogosított ré-
széről és csak egyik gyanúsított ellen is,
akár tettes, akár részes az, a bűnvádi eljárás
a bűncselekmény elkövetésénél közreműködők
valamennyie ellen megindul. A büntetőjog tehát
nem ad a sértett, illetve indítványozó kezé-
be olyan hatalmat, hogy az tetszése szerint
szabhassa meg, hogy indítványozási jogát melyik
elkövetőre terjeszti elő, korlátozza, vagy ter-
jeszti ki. Ez helyes is, mert az indítványozó
bizonyos foku önkénykedéseire vezethetne, ha e

jog megadatnék neki /Angyal Pál:Magyar Büntetőjog Kézikönyve.A becsület védelméről./

Az indítványozási jog maga nem terjed ki olyan cselekmények megtehetésére, hatóságok igénybevételére, stb. amelyek nem magából az indítványozási jogból fakadnak. A törvény külön szabályozza a sértett, illetve főmágvádoló részéről igénybevehető hatósági eljárási cselekményeket, vagy a sértettnek főmágvádló minőségéből folyó egyéni jogát.

A Btk.11 § rendelkezik még az indítványozási jog terjedelméről akkor, midőn kimondja, hogy magánindítványra üldözendő bűncselekmény elkövetésén felül ha olyan törvénysértés is követtetett el, mely hivatalból üldözendő: ez utóbbira nézve a bünvádi eljárás nem záratik ki az által, hogy a magán fél indítványozási jogával nem él, vagy elállását attól kijelenti. Ez a szabály az

- anyagi halmazatra is áll, - mondja Angyal Pál. Az indítványozásijog tehát nem terjed ki az indítványi bűncselekményekkel eszmei, vagy anyagi halmazatban álló hivatalból üldözendő bűncselekményekre.

De nem terjed ki a magánindítvány hatása azokra az egyénekre sem, akiknek irányában a különben magánindítványi deliktum nem magánindítványi jellegű. Tehát például a szolgálati viszonyban elkövetett lopás, vagy sikasztás esetében indítvány elő nem terjesztése miatt az eljárás az orgazda, bűnpártoló, részes, vagy segéd ellenében hivatalból indul. Ennek az álláspontnak helyességét Fáyer László a Magyar Büntetőjog Kézikönyve I. kötet 424-ik oldalán azzal magyarázza, hogy az indítvány hiánya tényálladási elem hiányának nem tekinthető, továbbá indokul hozza fel, hogy nem szabad könnyűvé tenni mások kelepcebe csalását.

VI.Fejezet,

A magánindítvány és a vádelv .

I.Cim.

A sértett és a régi vádjog.

A büntetőjog és büntetőeljárás tehát sértett által indított eljárásból fejlődött mindinkább a körérdekűség gondolatával annak közjogi színezete felé.Míg eleinte a hivatalból emelt vádat a sértett ily irányu közreműködése pótolja és már ekkor a bűnvádi eljárás csak vádemelés,még pedig a sértett fél vádemelése következtében indulhat,addig később a sértett ily irányu körét mindinkább

megszorítani igyekeznek.

Balogh Jenő írja a Bünvádi Perrendtartás I.kötet 29-ik oldalán: "A bíró csak akkor vállalkozik ítélkezésre, ha a sértett vádat emel. A vádló kizárólagos ura a vádnak, amellyel ép úgy korlátlanul rendelkezik, mint valamely magánjogi igénnyel."

A fejlődés a további idők folyamán mindinkább a közvád és nevezetesen a hivatalból induló közvád felé tendál. Ez később annyira általános elvvé válik, hogy szinte ez elv alól kivételt sem engednek. Manapság is az egyes népek büntető és bünvádi eljárási jogában ez a kizárólagos közérdekű vádemelés, a bünvádi eljárás principiuma.

Hogy az ügyészség vádmonopóliuma bizonyos ferdeségre kell, hogy vezetett legyen, az már az emberi természetben rejlő gyarlóságokból is következhetik. Elvül állithatjuk

fel nem csak e téren, hanem minden tekintetben, hogy minden jogszabály olyan tökéletes, amilyen tökéletesek annak megvalósítói.

II. Cím. Mai vadfog.

A mai büntető és bűnvádi eljárásjogunk az ügyészség vádmonopóliumában rejlő hiányosságokat többféle módon akarja eliminálni. Egyrészt azzal, hogy bizonyos bűncselekmények esetén, amelyekbe való beavatkozás egyrészt az ügyészség részéről nem is kívánatos, és sokkal könnyebb, de méltányosabb is ezek elintézését a felekre, a sértettre és a tettesre hagyni, mely esetben a vádemelés jogát a törvény hogy úgy mondjuk a sértett tetszésétől teszi függővé, másrészt az ügyészség ez ügyben nem is tud úgy eljárni, mint a felek.

A második korrektívuma a kizárólagos vádemelési jognak a sértett fél részéről történhető vadátvétel. Ez majdnem olyan irányu és jellegű joga a sértettnek, mint a nem

közzéadás büncselekményeknél a sértett magánindítványa. A jogszabályok részletesen meghatározzák, hogy mely esetben lehet helye a sértett ily irányú jogának. Természetesen vannak olyan büncselekmények is, amelyekben a sértett vádatvevési jogáról szó sem lehet, amint ezt a törvény bizonyos esetekben ki is zárja. Olyan esetekben azonban, amikor a közérdek sérelem mellett nagyjából a sértettet sújtja a büncselekmény, és amikor kisebb fajsúlyú büncselekményeknél a törvény közvéddel nem akar beavatkozni, és a hivatalbóliság elvét sem alkalmazza, a netalán a vádatóság részéről elkövetett mulasztásokat, hibákat, esetleg önkénykedéseket kiküszöbölhetni véli a sértettnek adandó vádatvétel, vagy vádba való beavatkozás jogával.

Vannak büncselekmények, amelyekben a sértettet csak a bünvádi eljárás megindítása

iránti kérelem előterjesztésének joga illeti meg,de van olyan is,amelyben maga a vádjog is a sértettet illeti.Az első esetben,amint már szó volt róla,- a sértett ugyszólván csak az eljárást megindító,majdnem a feljelentő szerepét játsza,mégis,akinek beavatkozása nélkül bűnvádi eljárás nem indul,míg a másik esetben a sértett nem csak indítványozó és feljelentő,hanem a vádnak elejétől az ítélethezatalig ura is marad.Ott tehát,ha legtöbbször csak elméletben is,- a sértett a vádhatóság,nevezetesen a kir.ügyészség jogai gyakorolja,illetve kellene,hogy gyakorolja.Ezt a törvény úgy akarja nyomatékosabban kifejezni,hogy a sértett részéről emelt vádat,a már megtett magánindítvány meglétében,a kir.ügyészség közérdekből átveheti .Ez esetben,mint Fayer László mondja a Bűnvádi Perrendtartás Vezérfonala című könyv 176.oldalán: A konkurens magánvád esete áll elő.

III.Cim.

A sértett egyéb joga a vád
vitele körül.

A törvény a sértett félnek még további jogokat is enged a vádemelés és a vádnak az eljáráson való végigvitele tekintetében. Nevezetesen abban az esetben, ha az ügyészség is képviseli a vádat, különösen indítványi bűncselekményeknél a sértett fél pótmagánvád-lóként bizonyos, - ha igen megszükitett körü is, - vádhatósági jogokat gyakorolhat. De ezen túlmenőleg a már egyszer előterjesztett indítvány esetében is megakaszthatja a sértett a bűnvádi eljárást indítványának visszavonásával.

Büntetőjogi jogintézményeink azonban a bűnvádi eljárás lefolytatása körül csak a sértettnek engednek ily messzemenő jogokat. A sértett féltől különböző személy, sértette legyen bár az elkövetett bűncselekmény, még oly kifinomult, avagy durvább jogérzékét, vagy igazság iránti érzékét, az eljárásba semmi módon és semmi körülmények között be nem avatkozhat, hacsak nem a vádhatóság, vagy a bíróság részére adott bizonyítása indítvánnyal, akár ő maga szerepel bizonyító eszközként, akár csak indiciumokat ad a hatóság részére a nyomozás, vagy az ítélethozatal szempontjából.

A felhatalmazás és kívánat alapján üldözendő bűncselekményeknél, melyek a magánindítványos deliktumoknak egyik különleges faját alkotják, a vádképviselőtére, a magánindítvány, tehát a felhatalmazás és kívánat megadása

után is kizárólag a királyi ügyészség jogosult.

VII. Fejezet.

A magánindítvány jelentősége.

A magánindítvány jelentősége a következőkben foglalhatjuk össze:

1/. Az anyagi igazság elve szempontjából a magánindítványnak a jelentősége nem nagy, legfeljebb az, hogy a sértettre bizza annak elbírálását, hogy vajon óhajt-e és milyen formában a köz elé állni jogsérelmével, és sérelmére orvoslást találni.

2/. A magánindítvány intézményének másik jelentősége inkább negatív, és ez abban áll, hogy magánindítvány nem léteben a bűncselekményt büntetéstől mentesítő hatály-

lyal ruházza fel.A bűncselekményt ugyan ilye n jellegétől meg nem fosztja,de a tettezt a büntetéstől,és a különben esetleg ártatlanul gyanusítottat zaklatástól mentesíti.

3/.Igen fontos jelentősége van a magánindítvány intézményének,még pedig az,hogy az többek között a közvád elvének korrektívuma.A magánindítvány e jelentőségéről az V. és VI.fejezetben már bővebben kitértünk.

4/.Legfontosabb jelentősége azonban a magánindítvány intézményének,az egyéni jogok biztosításának elve szempontjából van. A sértett kimélete a célszerűségi,méltányossági és egyéb szempontok,amelyek miatt a törvény ez intézményt az officialitás elve alól kiveszi,legnagyobbbrészt mind az egyéni jogok biztosításának elve szempontjából történik.

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁR
1362/1953 gyarapodási naplósám